

2024-05-02

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2024-00570

Uppföljning program för klimatanpassning

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens miljöutskott föreslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut:

Kommunstyrelsen noterar informationen samt uppdrar åt enheten för strategiskt klimat- och miljöarbete att revidera programmet för klimatanpassning och de prioriterade åtgärderna under år 2025 i samverkan med berörda enheter och nämnder.

Sammanfattning av ärendet

I maj 2022 antog kommunfullmäktige Nacka kommuns program för klimatanpassning. Programmet ska följas upp årligen, detta utgör 2023 års uppföljning men innefattar även pågående åtgärdsarbeten 2024.

Programmet för klimatanpassning identifierar tio stycken prioriterade åtgärder som följs upp årligen och revideras vid behov.

Under 2023 har flera kunskapsunderlag tagits fram, bland annat kopplat till skyfall, Va-systemet och krontäckningsgrad vilket är ett viktigt underlag i tolkning av värmekartor och urbana värmeöar. Kommunen har påbörjat storskaliga åtgärder för klimatanpassning såsom utformningen av Värmdövägen till skyfallsled, något som delfinansieras via stadsbidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Flera av de prioriterade åtgärderna fortskrider enligt plan. Då ett nytt klimat- och miljöprogram är under framtagande och då fler av de prioriterade åtgärdsområdena utförs under 2024 så bör en uppdatering av programmet ske under år 2025 för att uppdatera de prioriterade åtgärderna.

Ärendet

I maj 2022 antog kommunfullmäktige Nacka kommuns program för klimatanpassning. Programmet ska följas upp årligen, detta utgör 2023 års uppföljning.

Programmet ska bidra till att minska konsekvenserna av ett förändrat klimat i Nacka, samt utveckla Nacka kommuns proaktiva och systematiska klimatanpassningsarbete. Dokumentet gäller för Nacka kommun med tillhörande bolag. Genomförande av

åtgärderna i programmet omfattar kommunstyrelsens, miljö- och stadsbyggnadsnämndens, natur- och trafiknämndens samt Nacka vatten och avfalls ansvarsområden.

Programmet ska följas upp årligen och redovisas för kommunstyrelsen. Program för klimatanpassning ska uppdateras vid behov, vartefter föreslagna åtgärder genomförs eller uppdaterade riskbedömningar leder till nya prioriteringar. Kommunfullmäktige bemyndigar kommunstyrelsen att anta nödvändiga revideringar i programmet inklusive åtgärder. Revideringar i programmet sker i samråd med övriga nämnder om det skulle påverka deras ansvarsområden.

De effekter och risker som bedöms vara särskilt relevanta för Nacka är:

- Översvämning
- Havsnivåhöjning
- Värmeböljor
- Ekosystem och biologisk mångfald

Övriga effekter: vattenmiljöer, ras och skred, skogsbrand, kulturmiljöer, drift och underhåll av fastigheter och infrastruktur, människors hälsa.

Åtgärder

Programmet för klimatanpassning identifierar tio stycken prioriterade åtgärder som följs upp årligen och revideras vid behov. Nedan följer uppföljning för år 2023 för de tio prioriterade åtgärderna.

Prioriterad åtgärd nr. 1

Genomför åtgärder inom kommunens ansvarsområde för att avleda och fördröja vatten som vid ett 100-årsregn eller 500-årsregn riskerar medföra en stor negativ påverkan på Nackasamhället.

Ansvariga nämnder: KS, NTN, MSN

Tidplan genomförande: Kontinuerligt

Status

Nacka vatten och avfall tog 2023 fram en skyfallsplan för Va-anläggningen (23-05-31). I planen har NVOAs anläggningar granskats utifrån 100-årsregn och 500-årsregn.

Kommunen har planerat och utfört åtgärder för att minska risk för översvämning vid skyfall längs Värmdövägen och Saltsjöbanan genom att utforma Värmdövägen som skyfallsled, åtgärder som 2023 beviljats 65,6 miljoner kronor i stadsbidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Tack vare planerade och delvis redan

genomförda åtgärder minskar risken för översvämning på vägen och kringliggande bebyggelse och problem med översvämning och risk för skador som följd minskar.

Fördjupad skyfallsutredning tas under 2023- 2024 fram för två områden i Boo och en utredning har tagits fram för området kring Skvaltan. De båda utredningarna identifierar åtgärdsbehov som kommer att arbetas vidare med under året.

Drift av befintliga miljöer i form av tömning av dagvattenbrunnars sandfång samt rensning av diken är kontinuerligt pågående och viktiga för att brunnar och diken ska upprätthålla sin riskreducerande förmåga. Detta arbete bedrivs kontinuerligt inom natur och trafiknämndens ansvarsområde.

Prioriterad åtgärd nr. 2

I den översiktliga planeringen (översiktsplanen) redovisa platser som kan användas som multifunktionella översvämningsytor i planerad och befintlig bebyggelse.

Ansvariga nämnder: KS

Tidplan genomförande: 2022–2024

Status

Inom arbetet med kommunens nya översiktsplan har ett flertal platser i kommunen identifierats som lågpunkter med potential att utgöra multifunktionella ytor. Ett kartlager i kommunens interna kartdatabas finns som redovisar platserna. Ytorna utgör grönområden med en viktig funktion som skyfallsytor och ytor som behövs för fördröjning och rening av dagvatten. I samband med utveckling bör ytornas potential för rekreation och biologisk mångfald utvecklas. Riktlinjer/strategier för ytorna håller på att arbetas fram inom ramen för översiktsplanen. Översiktsplanen går enligt tidplan upp för beslut om samråd i Kommunstyrelsen 2 september 2024.

Prioriterad åtgärd nr. 3

Genomför åtgärder i dagvattensystem och ledningsnät för att minska risken för översvämning.

Ansvariga nämnder: NTN, NVOA

Tidplan genomförande: Pågående

Status

Åtgärden är pågående. Nacka vatten och avfall tog 2023 fram en skyfallsplan för Va-anläggningen (23-05-31). I planen har NVOAs anläggningar granskats utifrån 100-årsregn och 500-årsregn. Ett tiotal pumpstationer har bedömts riskera negativa konsekvenser vid skyfall. Vidare utgör inläckage i spillvattennätet en utmaning vid skyfall då det skapar kapacitetsproblem för pumparna. För de pumpstationer det föreligger risk för skada på byggnaden kommer en handlingsplan att tas fram, där eventuella åtgärdsbehov definieras.

För de delar av va-anläggningen som påverkas negativt vid kraftiga regn pågår ett arbete kopplat till att minska mängderna tillskottsvatten i hela spillvattensystemet.

Se även uppföljning prioriterad åtgärd nr 1.

Prioriterad åtgärd nr. 4

Genomför åtgärder för att klimatanpassa avbördningen från kommunens vattendrag och sjöar.

Ansvariga nämnder: NTN

Tidplan genomförande: Pågående

Status

Ett arbete pågår kring ombyggnad av Myrsjön, Bagarsjöns och Kvarnsjöns utlopp för att skapa en god helhetsbild av översvämningsrisk samt kontrollera vatten vid kraftiga regn och höga flöden. För Bagarsjön har vattendom getts för att göra ett större utlopp vilket ska klara den ökade mängd vatten som rinner till Bagarsjön utan att omgivande mark, fastighet och vägar översvämmas och skadas. Arbetet med utloppsdiket är påbörjat och planerad ombyggnation av utloppet är planerat till höst/vinter 2024–2025. Motsvarande åtgärder pågår för Myrsjön och Kvarnsjön där tillstånd för vattenverksamhet söks hos Mark- och miljödomstolen under våren 2024 för effektivare och större utlopp.

Flera LONA-finansierade projekt som bidrar till såväl klimatanpassning, rening av vatten och ökad biologisk mångfald har bedrivits under 2022–2024.

Ett av dessa ”Pluggning av diken i skogsmark” har bedrivits i Velamsund, Nyckelviken, Tattby, Skogsö och Älgö för att skapa fördröjning och dämning av vatten i skogsmark och skogsdiken. I syfte att minska flödet i dikena, risk för erosion och skapa småvatten. Genom att skapa gynnsamma vattenbiotoper stärks och ökas biologisk mångfald och med mer vegetation i dikena fångas näringsämnen upp. Ett 40 tal pluggar är satta fördelat i Velamsund, Nyckelviken, Tattby, Skogsö och Älgö.

Ytterligare projekt är Smedjedammen i Nyckelviken som restaurerats för att användas som vattenmagasin till nedströms ”gäddfabrik”. Flödesregleringen har ökat vilket leder till minskad risk för översvämnning av gångvägar och erosion i bäckmiljön. I Böle mosse, återväts en historisk våtmark som har använts till betesmark när kringliggande torp var i bruk. Ytan som återväts är mycket näringsrik och återvätningen har som målsättning att skapa en gynnsam biotop för häckande vadarfågel samt mindre hackspett och trollsländor. Ytan kommer att verka starkt flödesgränsande till Koviksträsk.

Prioriterad åtgärd nr. 5

Genomför åtgärder på allmän platsmark och kommunala fastigheter som kan sänka temperaturen lokalt på platser som utpekats som värmeöar eller där sårbara grupper vistas.

Ansvariga nämnder: KS, MSN, NTN

Tidplan genomförande: Pågående

Status

Åtgärden är pågående, inom arbetet med den nya Översiktsplanen har en kartläggning av krontäckningsgrad samt naturens klimatreglerande förmåga och effekt tagits fram. Utifrån denna kartläggning kan prioriterade områden identifieras och åtgärder planeras.

Inom det pågående projektet utemiljölyftet utvecklas förskole- och skolgårdar för ökad lekbarhet och rörelsevänlighet. Inom arbetet tillförs även klimatreglerande funktioner på gårdarna, som exempelvis skuggande pergola och träd. Ytterligare platser som är särskilt viktiga att utveckla för att skydda sårbara grupper kan identifieras med stöd av kartläggning av krontäckningsgrad samt värmeöar.

Prioriterad åtgärd nr. 6

Säkerställ att klimatanpassningsperspektivet beaktas i planering och skötsel av park- och naturmark med fokus på biologisk mångfald, ekosystemtjänster och bekämpning av invasiva arter.

Ansvariga nämnder: NTN

Tidplan genomförande: 2022–2023

Status

Åtgärden är pågående. I den kartering av ekosystemtjänster som utförts inom ramen för den nya översiktsplanen har klimatreglerande ekosystemtjänster identifierats. I den naturvårdsplan som är under framtagande 2024 kommer skötselåtgärder med hänsyn till klimatanpassning utarbetas.

I Velamsund restaureras under 2023-2024 diken i hagmarker för att minska risken för översvämning och bevara öppna gräsmarker för gynnande av biologisk mångfald och friluftsliv.

Prioriterad åtgärd nr. 7

Identifiera och bevaka platser inom kommunens ansvarsområde där risk för extrema havsvattenstånd kan medföra behov av åtgärder.

Ansvariga nämnder: KS

Tidplan genomförande: 2023–2024

Status

Kommunen har karteringar som visar nivåer för framtida medelvattenstånd i havet samt olika nivåer för extrema havsvattenstånd i framtiden. Inom ramen för arbetet med den nya överstiksplanen görs en översiktlig analys av vilka bebyggda områden som riskerar att översvämmas vid extrema havsvattenstånd.

Åtgärden bör kommande år utvecklas för att identifiera vilken typ av åtgärder som kan komma att krävas för bebyggelse inom översvämningsrisk från havet.

Prioriterad åtgärd nr. 8

Utveckla kommunikationen riktad till verksamhetsutövare och fastighetsägare i riskområden, för att öka medvetenheten, kunskapen och beredskapen gällande risker och behov av anpassning till ett förändrat klimat.

Ansvariga nämnder: KS, MSN, NTN

Tidplan genomförande: 2023–2024

Status:

På kommunens hemsida har information om det delade ansvaret för klimatanpassning för olika aktörer i samhället. Samt information om vad fastighetsägare själva kan göra för att minska risker kopplat till klimaförändringar på sina fastigheter. Ingen riktad information om ansvar och beredskap avseende klimatanpassning har dock genomförts. Detta kan utvecklas under 2024–2025 inom rådgivning och informationsinsatser, vid bygglovgivning och rådgivning i området med klimatrelaterade risker såsom översvämning och värmeöar.

Prioriterad åtgärd nr. 9

Säkerställ ett systematiskt, kontinuerligt och proaktivt genomförande av klimatanpassningsåtgärder i Nacka kommun.

Ansvariga nämnder: KS

Tidplan genomförande: 2022–2023

Status

Arbetet med systematiskt, kontinuerligt och proaktivt genomföra klimatanpassningsåtgärder i Nacka är integrerat i genomförandet av de prioriterade åtgärderna i programmet för klimatanpassning samt i dess uppföljning samt identifiering av eventuella uppdateringsbehov. Vid uppdatering av programmet för klimatanpassning kan denna prioriterade åtgärd omformuleras till en strategi för programmets genomförande och uppföljning som sker årligen.

Prioriterad åtgärd nr. 10

Samverka med myndigheter och andra aktörer för långsiktig planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder av hög relevans för Nackasamhället.

Ansvariga nämnder: KS, NTN, MSN

Tidplan genomförande: Kontinuerligt

Status

Kommunen samverkar med andra myndigheter och aktörer för långsiktig planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder genom samverkansmöten som länsstyrelsen i Stockholms län samordnar.

Kommunen samverkar även med NVOA och SVOA avseende klimatanpassningsåtgärder och hantering av dagvatten i stadsutvecklingsprojekten generellt. Ett exempel på åtgärd är planändringen som möjliggör byggandet av Östbergatunneln. Byggnationen startade 2022 för att öka kapaciteten för såväl spill som dagvatten, men som även skiljer dagvatten och avloppsvatten för att minska risk för utsläpp av orenat avloppsvatten vid skyfall.

Slutsatser och behov av uppdatering

Flera av de prioriterade åtgärderna fortskrider enligt plan. Då ett nytt klimat- och miljöprogram är under framtagande och då fler av de prioriterade åtgärdsområdena utförs under 2024 så bör en uppdatering av programmet ske under år 2025 för att uppdatera de prioriterade åtgärderna.

Åtgärdsområden som kan uppdateras rör konkretisering av åtgärdsbehov och informationsinsatser kopplat till ansvar och beredskap hos fastighetsägare och invånare i klimatanpassningsarbetet. För att skapa synergier mellan åtgärder kan ett samlat grepp för skyfallshantering i befintliga och planerade områden vidareutvecklas som prioriterat åtgärdsområde. För värmeöar och hantering av värme kan de nya framtagna underlagen inom översiktsplanarbetet analyseras och åtgärder för minskade värmeöeffekter specificeras.

Ekonomiska konsekvenser

Genomförande av åtgärderna i programmet omfattar kommunstyrelsens, miljö- och stadsbyggnadsnämndens, natur- och trafiknämndens samt Nacka vatten och avfalls ansvarsområden och planeras in i nämndernas mål- och budgetarbeten.

Revidering av programmet och dess åtgärder åligger enheten för strategiskt klimat- och miljöarbete och utförs inom enhetens ordinarie budget.

Konsekvenser för barn

Ett klimatanpassat Nackasamhälle är positivt för barns välmående.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 2 maj 2024

Bilaga 1 Program för klimatanpassning

Charlotte Persson
Klimat- och miljödirektör
Stadsledningskontoret

Emma Östlund
Enhetschef
Strategiskt klimat- och miljöarbete